

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 342.9:351.853(477+519.5)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.49>

ФАЛЬКОВСЬКИЙ А.О.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE
IN UKRAINE AND THE REPUBLIC OF KOREA: A COMPARATIVE LEGAL ASPECT

У статті здійснено порівняльно-правове дослідження адміністративно-правової охорони культурної спадщини в Україні та Республіці Корея. Обґрунтовано, що культурна спадщина в сучасних умовах не може розглядатися виключно як об'єкт культурної політики або сфера збереження окремих історичних пам'яток, оскільки вона має безпосереднє значення для захисту національної ідентичності, історичної пам'яті, гуманітарної безпеки, сталого розвитку та міжпоколінної культурної тягlosti. Особливу увагу приділено тому, що для України проблематика охорони культурної спадщини набула підвищеної актуальності в умовах руйнування об'єктів культурної спадщини, загрози незаконного переміщення культурних цінностей, пошкодження історичних територій, музейних колекцій, археологічних об'єктів та інших елементів національного культурного надбання.

У межах дослідження проаналізовано основні нормативно-правові акти України, які формують систему адміністративно-правової охорони культурної спадщини, зокрема конституційні положення, спеціальне законодавство про охорону культурної та археологічної спадщини, музейну справу, переміщення культурних цінностей, місцеве самоврядування, адміністративну процедуру, порядок обліку пам'яток, укладення охоронних договорів і цифровізацію Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Визначено, що українська модель має достатньо розгалужену нормативно-правову основу, однак її практична ефективність залежить від належної координації між органами публічної влади та правоохоронними органами, завершення цифровізації облікових процедур, реального контролю за станом пам'яток, посилення відповідальності за порушення охоронного режиму та активнішої участі територіальних громад у збереженні культурного надбання.

Окрему увагу приділено досвіду Республіки Корея, у якій сформовано більш інтегровану модель охорони спадщини через концепцію національної спадщини. Проаналізовано підходи до охорони матеріальної, нематеріальної, природної культурної спадщини та історико-культурних зон. Встановлено, що нормативно-правова система Республіки Кореї відзначається високим рівнем інституційної спеціалізації, а інституційна – увагою до носіїв нематеріальної спадщини, поєднанням охоронних, освітніх, фінансових, цифрових і просторово-планувальних механізмів. Зазначено, що такий підхід є цінним для України, оскільки дозволяє розглядати адміністративно-правову охорону культурної спадщини не ізольовано, а як цілісну систему, що базується на суспільній пам'яті, культурної ідентичності, публічного ресурсу та ефективності.

© ФАЛЬКОВСЬКИЙ А.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічної служби та права (Інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»), докторант кафедри адміністративного та господарського права (Одеський національний університет імені І.І. Мечнікова) <https://orcid.org/0000-0002-2762-1021>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Ключові слова: адміністративно-правова охорона, культурна спадщина, охорона культурної спадщини, Україна, Республіка Корея, порівняльно-правовий аспект, національна спадщина, нематеріальна культурна спадщина, археологічна спадщина, публічне управління, культурні цінності, цифровізація обліку пам'яток.

The article presents a comparative legal study of the administrative and legal protection of cultural heritage in Ukraine and the Republic of Korea. It is substantiated that cultural heritage in modern conditions cannot be considered exclusively as an object of cultural policy or the sphere of preservation of individual historical monuments, since it is of direct importance for the protection of national identity, historical memory, humanitarian security, sustainable development and intergenerational cultural continuity. Particular attention is paid to the fact that for Ukraine the issue of cultural heritage protection has become increasingly relevant in the context of the destruction of cultural heritage sites, the threat of illegal movement of cultural values, damage to historical territories, museum collections, archaeological sites and other elements of the national cultural heritage.

The study analyzed the main regulatory and legal acts of Ukraine that form the system of administrative and legal protection of cultural heritage, in particular constitutional provisions, special legislation on the protection of cultural and archaeological heritage, museum affairs, the movement of cultural values, local self-government, administrative procedure, the procedure for recording monuments, concluding protection agreements and digitalization of the State Register of Immovable Monuments of Ukraine. It was determined that the Ukrainian model has a sufficiently extensive regulatory and legal basis, however, its practical effectiveness depends on proper coordination between public authorities and law enforcement agencies, the completion of digitalization of accounting procedures, real control over the condition of monuments, increased responsibility for violations of the protection regime and more active participation of territorial communities in the preservation of cultural heritage.

Special attention is paid to the experience of the Republic of Korea, which has formed a more integrated model of heritage protection through the concept of national heritage. The approaches to the protection of tangible, intangible, natural cultural heritage and historical and cultural zones are analyzed. It is established that the regulatory and legal system of the Republic of Korea is characterized by a high level of institutional specialization, and the institutional one is characterized by attention to the carriers of intangible heritage, a combination of protective, educational, financial, digital and spatial planning mechanisms. It is noted that such an approach is valuable for Ukraine, since it allows us to consider the administrative and legal protection of cultural heritage not in isolation, but as a holistic system based on public memory, cultural identity, public resource and efficiency.

Key words: administrative and legal protection, cultural heritage, protection of cultural heritage, Ukraine, Republic of Korea, comparative legal aspect, national heritage, intangible cultural heritage, archaeological heritage, public administration, cultural values, digitalization of monument registration.

Постановка проблеми. Проблематика адміністративно-правової охорони культурної спадщини набуває особливої актуальності в умовах, коли культурні цінності дедалі частіше розглядаються не лише як об'єкти історичної пам'яті, а й як складова національної ідентичності, публічного інтересу, гуманітарної безпеки та сталого розвитку держави. Для України це питання має виняткове значення у зв'язку з масштабними загрозами для об'єктів культурної спадщини, спричиненими руйнуванням історичних територій, пошкодженням пам'яток архітектури, археології, містобудування, музейних колекцій та інших культурних цінностей. Водночас, навіть поза воєнним контекстом, адміністративно-правова охорона культурної спадщини в Україні стикається з проблемами фрагментарності нормативно-правового регулювання, що впливає на розподіл управлінських повноважень, недостатньої ефективності державного контролю, складності погоджувальних процедур, неналежного правового обліку об'єктів спадщини, слабкої координації між центральними та місцевими органами влади, а також недостатньої юридичної, в тому числі адміністративної, відповідальності за порушення режиму охорони культурних цінностей.

У цьому контексті особливий науковий інтерес становить досвід Республіки Корея, яка сформувала достатньо розвинену систему адміністративно-правової охорони культурної спадщини, що передбачає нормативне забезпечення публічного управління по збереженню матеріальних і нематеріальних культурних цінностей, сучасних адміністративних, цифрових, освітніх та інституційних механізмів. Корейська модель демонструє важливість чіткої спеціалізації органів управління, системного державного обліку культурних цінностей, активної ролі місцевого самоврядування, фінансової підтримки охоронних заходів, залучення громадськості та використання культурної спадщини як ресурсу суспільної консолідації й міжнародної культурної репрезентації. Порівняння українського та корейського підходів дає змогу виявити не лише відмінності в адміністративно-правових моделях охорони спадщини, а й потенційні напрями вдосконалення українського законодавства та адміністративної практики.

Стан дослідження. Проблематика адміністративно-правової охорони культурної спадщини в Україні та Республіці Корея має міждисциплінарний характер і перебуває на перетині адміністративного права, публічного управління, культурної політики, охорони історичного середовища, захисту нематеріальної спадщини та реалізації міжнародних стандартів у сфері збереження культурного надбання. Окремі аспекти цієї тематики досліджували такі науковці: Баско А., Болбас О., Дорошенко Л., Казаков Г., Кім С., Кудерська Н., Менська О., Мофчас А., Пак Дж., Хам Х., Їм Дж., Янг С та інших. У їхніх працях розглядаються питання правового регулювання охорони культурної спадщини, адміністративно-правового статусу пам'яток, участі органів місцевого самоврядування у збереженні культурних цінностей, державної політики щодо нематеріальної культурної спадщини, формування страхового фонду культурної спадщини, а також еволюції корейської адміністративно-правової моделі охорони матеріальної, нематеріальної, природної та історико-просторової спадщини. Водночас, наявні дослідження переважно зосереджуються або на внутрішніх проблемах української системи охорони спадщини, або на окремих елементах корейського досвіду, тоді як комплексне порівняльно-правове осмислення адміністративно-правової охорони культурної спадщини в Україні та Республіці Корея залишається недостатньо розробленим, що й зумовлює актуальність подальшого дослідження цієї проблематики.

Метою статті є комплексне порівняльно-правове дослідження адміністративно-правової охорони культурної спадщини в Україні та Республіці Корея, визначення спільних і відмінних рис у правовому регулюванні, інституційному забезпеченні, механізмах державного контролю, обліку, фінансування та відповідальності у цій сфері, а також обґрунтування можливих напрямів удосконалення української моделі охорони культурної спадщини з урахуванням позитивного досвіду Республіки Корея, сучасних безпекових викликів, потреб відновлення та необхідності забезпечення належного балансу між збереженням культурної спадщини, розвитком територій і реалізацією публічного інтересу.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правова охорона культурної спадщини в Україні має конституційне підґрунтя, оскільки Основний Закон України закріплює обов'язок держави забезпечувати збереження історичної, культурної та духовної спадщини, а також покладе на кожного обов'язок не заподіювати шкоди культурній спадщині та відшкодовувати завдані збитки. Отже, охорона культурної спадщини не може розглядатися лише як окремий напрям культурної політики, адже вона має публічно-правовий характер і пов'язана із захистом національної ідентичності, історичної пам'яті та суспільного інтересу [1].

Базовим нормативним актом у цій сфері є Закон України «Про охорону культурної спадщини», який визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади охорони об'єктів культурної спадщини. Його значення полягає в тому, що саме через цей закон формується основний адміністративно-правовий режим охорони пам'яток, встановлюються повноваження органів охорони культурної спадщини, порядок обліку об'єктів, режим використання пам'яток, особливості охоронних договорів, а також загальні засади відповідальності за порушення законодавства у цій сфері [2].

Окреме місце в системі адміністративно-правової охорони посідає археологічна спадщина, яка потребує спеціального правового режиму через свою особливу наукову, історичну та культурну цінність. Законодавство України передбачає спеціальні правила щодо проведення археологічних розвідок, розкопок, наукового дослідження археологічних об'єктів, їх обліку та збереження. Це свідчить про те, що охорона культурної спадщини в Україні має не лише загальний, а й спеціалізований характер, оскільки окремі категорії об'єктів потребують посиленого адміністративного контролю та дозвільних процедур [3].

Важливою складовою охорони культурної спадщини є також адміністративно-правове регулювання переміщення культурних цінностей через державний кордон. Для України, особливо в умовах воєнних загроз, питання контролю за вивезенням, ввезенням і поверненням культурних цінностей має не лише культурне, а й безпекове значення. Адміністративно-правовий механізм у цій сфері спрямований на запобігання незаконному переміщенню культурних цінностей, забезпечення їх повернення та захист національного культурного надбання від втрати або незаконного відчуження [4].

Не менш важливим елементом української моделі охорони культурної спадщини є музейна сфера, оскільки саме музеї забезпечують збереження, облік, наукове дослідження та популяризацію значної частини культурних цінностей. Закон України «Про музеї та музейну справу» формує правові засади функціонування музейних установ, визначає статус Музейного фонду України, порядок збереження музейних предметів і музейних колекцій, а також встановлює основи державного управління у цій сфері. У цьому аспекті музейна справа виступає не лише культурною, а й адміністративно-правовою інституцією, що забезпечує практичну реалізацію державної політики у сфері охорони культурної спадщини [5].

В українській моделі адміністративно-правової охорони культурної спадщини важливу роль відіграють не лише центральні органи виконавчої влади, а й органи місцевого самоврядування. Саме на місцевому рівні найчастіше виникають питання збереження історичного середовища, погодження містобудівних рішень, контролю за використанням пам'яток, утримання об'єктів комунальної власності та реагування на порушення режиму охорони культурної спадщини. Тому ефективність охорони культурної спадщини значною мірою залежить від того, наскільки місцева влада спроможна поєднати інтереси розвитку територіальної громади з обов'язком збереження культурного надбання [6].

Окремого значення для цієї сфери набуває Закон України «Про адміністративну процедуру», оскільки охорона культурної спадщини безпосередньо пов'язана з ухваленням індивідуальних адміністративних актів, розглядом заяв власників або користувачів пам'яток, прийняттям рішень щодо погоджень, дозволів, обмежень, приписів і заходів контролю. Запровадження загальних правил адміністративної процедури має сприяти більшій прозорості, обґрунтованості та передбачуваності рішень органів публічної адміністрації у сфері культурної спадщини, а також посиленню гарантій участі заінтересованих осіб у відповідних провадженнях [7].

Водночас адміністративно-правова охорона культурної спадщини неможлива без належної системи класифікації, обліку та реєстрації пам'яток. Визначення категорій пам'яток для внесення об'єктів до Державного реєстру нерухомих пам'яток України забезпечує правову визначеність статусу відповідного об'єкта, дає змогу встановити належний режим його охорони та визначити рівень публічного інтересу щодо його збереження. Саме реєстраційно-обліковий механізм є вихідною точкою для застосування подальших адміністративних засобів охорони, контролю й відповідальності [8].

Практичним інструментом індивідуалізації правового режиму пам'ятки є охоронний договір. Його значення полягає в тому, що загальні вимоги законодавства конкретизуються щодо певного об'єкта культурної спадщини, його власника або користувача, умов утримання, використання, ремонту, реставрації, консервації та забезпечення доступності. У цьому сенсі охоронний договір виступає важливим адміністративно-правовим засобом поєднання публічного інтересу у збереженні пам'ятки з правами та обов'язками конкретного суб'єкта, який фактично володіє або користується відповідним об'єктом [9].

Суттєве значення має також порядок обліку об'єктів культурної спадщини, оскільки саме від повноти, достовірності та актуальності облікової документації залежить можливість ефективного державного управління у цій сфері. Облік дозволяє ідентифікувати об'єкти, визначити їх цінність, встановити охоронний статус, забезпечити моніторинг стану збереження та запобігти втраті пам'яток через невизначеність їх правового режиму. Тому вдосконалення облікових процедур, зокрема шляхом цифровізації та належної взаємодії між центральними й місцевими органами влади, є одним із ключових напрямів модернізації української системи охорони культурної спадщини [10].

На відміну від українського підходу, правова система Республіки Корея демонструє більш цілісну концепцію регулювання сфери спадщини через категорію національної спадщини. Framework Act on National Heritage формує загальні засади державної політики у цій сфері, визначаючи культурну спадщину як частину ширшої системи національного надбання, що підлягає охороні, управлінню, використанню та передачі майбутнім поколінням. Такий підхід є показовим для України, оскільки дозволяє розглядати культурну спадщину не лише як сукупність окремих

пам'яток, а як стратегічний ресурс держави, пов'язаний із національною ідентичністю, освітою, культурною дипломатією та сталим розвитком [11].

Основу спеціального правового регулювання у Республіці Корея становить Cultural Heritage Protection Act, який закріплює адміністративно-правові механізми визначення, охорони, управління та використання культурної спадщини. Його значення полягає в тому, що він поєднує охоронні, реєстраційні, контрольні та дозвільні інструменти, створюючи комплексний режим публічного управління культурними цінностями. Для порівняльного аналізу з Україною важливим є те, що корейська модель акцентує увагу не лише на формальному наданні об'єкту охоронного статусу, а й на подальшому системному управлінні ним, включаючи участь уповноважених органів, фінансову підтримку, контроль стану збереження та встановлення спеціальних режимів використання [12].

Особливою рисою корейського законодавства є високий рівень уваги до нематеріальної культурної спадщини. Act on the Safeguarding and Promotion of Intangible Cultural Heritage спрямований не лише на охорону відповідних традицій, знань, практик і форм культурного вираження, а й на їх популяризацію, передачу носіями майбутнім поколінням та підтримку живої культурної традиції. Для України цей досвід є важливим, оскільки вітчизняна модель охорони культурної спадщини історично більшою мірою орієнтувалася на матеріальні об'єкти, тоді як нематеріальна спадщина потребує посилення адміністративних, фінансових та освітньо-просвітницьких механізмів підтримки [13].

Окремий інтерес для порівняльного дослідження становить корейське правове регулювання охорони похованої культурної спадщини, яке має значення для археологічних об'єктів, випадкових знахідок, земельних робіт і забудови територій. Act on Protection and Inspection of Buried Cultural Heritage демонструє спеціалізований підхід до виявлення, дослідження та збереження таких об'єктів, що дозволяє мінімізувати ризики їх втрати під час господарської або будівельної діяльності. Для України, де значна частина археологічної спадщини залишається вразливою через забудову, недостатній контроль і воєнні руйнування, корейський досвід може бути корисним у частині посилення превентивних адміністративних процедур та обов'язкового врахування археологічного чинника при плануванні використання територій [14].

У корейській моделі охорони спадщини важливим є те, що вона охоплює не лише культурні, а й природні об'єкти, які мають історичну, естетичну, наукову або символічну цінність. Act on Preservation and Utilization of Natural Heritage демонструє інтегрований підхід, за якого природна спадщина розглядається як частина національного надбання та об'єкт спеціального адміністративно-правового режиму. Такий підхід може бути корисним для України, оскільки значна кількість об'єктів культурної спадщини пов'язана з історичними ландшафтами, традиційним середовищем, природно-культурними комплексами та територіями, де правова охорона не повинна обмежуватися лише окремою пам'яткою [15].

Окремої уваги заслуговує корейський підхід до історико-культурних зон. Special Act on the Maintenance of Historical and Cultural Zones закріплює спеціальний режим збереження, управління та розвитку територій, які мають історичну й культурну цінність. Для України це питання є особливо актуальним, оскільки охорона культурної спадщини часто ускладнюється конфліктом між збереженням історичного середовища та інтересами забудови, реконструкції, транспортного розвитку чи комерційного використання територій. Корейський досвід показує, що ефективна охорона спадщини потребує не лише захисту окремих об'єктів, а й комплексного управління простором навколо них [16].

Порівняльний аналіз української та корейської моделей неможливий без урахування міжнародно-правових стандартів, насамперед положень Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 року. Її значення полягає в тому, що культурна та природна спадщина розглядається як цінність не лише для окремої держави, а й для всього людства. Відповідно, адміністративно-правові механізми охорони спадщини мають бути спрямовані не тільки на внутрішній облік і контроль, але й на виконання міжнародних зобов'язань, забезпечення належного стану збереження об'єктів та інтеграцію національних систем охорони спадщини у глобальний культурний простір [17].

Не менш важливою є Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини 2003 року, що змінила традиційне уявлення про культурну спадщину як переважно матеріальне явище. У межах цієї конвенції особливого значення набувають традиції, звичаї, знання, практики, форми усного вираження, виконавські мистецтва та інші прояви живої культури. Для України та Республіки Корея це створює спільну методологічну основу для розвитку державної політики

у сфері нематеріальної спадщини, однак корейський досвід свідчить про більш розвинену інституційну підтримку носіїв традицій і механізмів передачі культурних практик [18].

Ще одним важливим міжнародним орієнтиром є Конвенція ЮНЕСКО 1970 року щодо заборони та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню і передачі права власності на культурні цінності. Її положення мають особливе значення для адміністративно-правового регулювання переміщення культурних цінностей, митного контролю, повернення незаконно вивезених об'єктів та міжнародної співпраці у сфері протидії нелегальному обігу культурного надбання. Для України в умовах воєнних загроз це питання набуває додаткової актуальності, оскільки захист культурних цінностей від незаконного переміщення є складовою не лише культурної, а й національної безпеки [19].

У науковій літературі справедливо звертається увага на те, що українська система охорони культурної спадщини протягом тривалого часу перебуває у стані реформування, однак ці зміни не завжди мають послідовний і завершений характер. Наявність спеціального законодавства сама по собі не гарантує ефективного захисту пам'яток, якщо воно не супроводжується належним адміністративним контролем, стабільною інституційною моделлю, достатнім фінансуванням та узгодженістю дій між органами державної влади й місцевого самоврядування [20].

В сучасних умовах особливого значення набуває діяльність органів місцевого самоврядування, оскільки саме вони часто першими реагують на пошкодження або загрозу знищення об'єктів культурної спадщини. До їхніх завдань належать фіксація пошкоджень, організація первинних заходів із захисту, взаємодія з органами охорони культурної спадщини, інформування населення та забезпечення збереження об'єктів на рівні територіальних громад. Тому місцевий рівень у сучасних умовах є не допоміжним, а одним із ключових елементів адміністративно-правового механізму охорони культурної спадщини [21].

Окремий напрям становить охорона нематеріальної культурної спадщини, що потребує інших управлінських підходів, ніж охорона нерухомих пам'яток чи музейних предметів. У цьому випадку йдеться не лише про фіксацію або реєстрацію культурного явища, а й про підтримку носіїв традицій, забезпечення передачі знань, розвиток освітніх і культурних програм, а також формування державної політики, спрямованої на збереження живих форм культури. Саме тому нематеріальна спадщина має розглядатися як самостійний об'єкт публічного управління [22].

У цьому аспекті досвід Республіки Корея є особливо показовим, оскільки корейська правова система однією з перших сформувала розвинену модель спеціальної охорони нематеріальної культурної спадщини. Її особливість полягає в тому, що правова охорона спрямована не лише на сам культурний прояв, а й на людей, які є носіями відповідних знань, умінь і традицій. Такий підхід дозволяє забезпечити не формальне збереження культурної практики, а її реальне продовження в суспільстві [23].

Подальший розвиток корейської моделі підтверджує, що нематеріальна культурна спадщина потребує комплексного правового режиму, який поєднує охорону, популяризацію, фінансову підтримку, освітню діяльність і залучення громад. Для України цей досвід є важливим, оскільки вітчизняне законодавство поступово визнає значення нематеріальної спадщини, однак ще потребує посилення механізмів підтримки її носіїв, локальних культурних практик та інституційної координації у цій сфері [24].

Категорія культурних цінностей у сфері адміністративно-правової охорони має розглядатися не лише як сукупність матеріальних об'єктів, а як особливий об'єкт державного захисту, що поєднує історичну, художню, наукову, духовну та суспільну значущість. Саме тому адміністративно-правовий режим культурних цінностей повинен охоплювати їх ідентифікацію, облік, контроль за переміщенням, запобігання незаконному відчуженню та створення умов для збереження в інтересах суспільства [25].

Пам'ятки культурної спадщини як об'єкти адміністративно-правової охорони мають специфічний правовий статус, оскільки їх використання не може визначатися лише волею власника або користувача. Вони перебувають у сфері підвищеного публічного інтересу, а тому держава має право встановлювати спеціальні обмеження, дозвільні процедури, охоронні зобов'язання та заходи контролю, спрямовані на недопущення втрати або спотворення їхньої культурної цінності [26].

Окремої уваги потребує нематеріальна культурна спадщина, оскільки її охорона не може бути зведена до реєстрації чи формального визнання певної традиції. Вона потребує підтримки носіїв культурних практик, розвитку освітніх і популяризаційних заходів, належного фінансування та створення адміністративних механізмів передачі відповідних знань наступним поколінням [27; 28].

У сучасних умовах культурна спадщина дедалі більше сприймається як категорія публічного адміністрування, що вимагає не лише правової охорони, а й превентивного управління ризиками, зокрема шляхом формування страхового фонду, резервного копіювання інформації, цифрової фіксації об'єктів і створення механізмів їх відновлення у разі пошкодження або втрати. Для України цей підхід є особливо важливим з огляду на воєнні загрози, тоді як для Республіки Корея актуальним залишається подальше вдосконалення законодавства про спадщину з урахуванням зарубіжного досвіду та потреб системного оновлення правового регулювання [29; 30].

Проведене зіставлення української та корейської моделей свідчить, що адміністративно-правова охорона культурної спадщини має розвиватися не лише як система заборон, дозволів, обліку та контролю, а як комплексний публічно-управлінський механізм, у центрі якого перебуває ідея збереження культурної пам'яті для майбутніх поколінь. Україна вже має достатньо розгалужену нормативну базу у цій сфері, однак її ефективність значною мірою залежить від практичного наповнення: належної координації органів влади, цифровізації реєстрів, реального контролю за станом пам'яток, підтримки місцевих громад, захисту нематеріальної спадщини та врахування культурного чинника під час просторового планування. Досвід Республіки Корея демонструє, що успішна охорона спадщини потребує цілісної державної політики, у якій культурні, природні, історико-просторові та нематеріальні елементи розглядаються не ізольовано, а як взаємопов'язані складові національного надбання.

Висновки. Отже, адміністративно-правова охорона культурної спадщини в Україні та Республіці Корея має спільну ціннісну основу, оскільки в обох державах культурна спадщина розглядається як важливий об'єкт публічного інтересу, засіб збереження історичної пам'яті, національної ідентичності та культурної безперервності. Водночас, порівняльний аналіз дозволяє зробити висновок, що корейська модель характеризується більшою системністю, інституційною цілісністю та ширшим розумінням спадщини як національного надбання, тоді як українська модель, попри наявність значного масиву спеціального законодавства, ще перебуває в процесі функціонального та організаційного вдосконалення.

Українське законодавство у сфері охорони культурної спадщини формує необхідні правові передумови для збереження пам'яток, археологічних об'єктів, музейних цінностей, культурних цінностей, що переміщуються через державний кордон, а також для участі органів місцевого самоврядування у відповідних охоронних процесах.

Досвід Республіки Корея є корисним для України, насамперед, у частині формування інтегрованого підходу до охорони спадщини. Корейська модель демонструє, що ефективна адміністративно-правова охорона не повинна обмежуватися лише захистом окремих пам'яток або встановленням формального охоронного статусу. Вона має охоплювати управління історико-культурними зонами, підтримку нематеріальної спадщини, захист природної спадщини, контроль за похованими археологічними об'єктами, участь громад, фінансові механізми підтримки, освітні програми та популяризацію культурного надбання. Саме такий комплексний підхід дозволяє забезпечити не лише збереження спадщини, а й її активну присутність у суспільному житті.

Для України особливо перспективними напрямками вдосконалення є завершення цифровізації обліку нерухомих пам'яток, посилення ролі місцевого самоврядування у сфері охорони культурної спадщини, удосконалення механізмів контролю за забудовою історичних територій, розширення адміністративно-правових засобів підтримки нематеріальної культурної спадщини, а також запровадження більш дієвих процедур моніторингу стану пам'яток. Водночас, запозичення корейського досвіду має бути не механічним, а адаптованим до українських правових, соціальних, безпекових та євроінтеграційних умов.

Таким чином, адміністративно-правова охорона культурної спадщини в Україні потребує подальшої модернізації на основі поєднання національного досвіду, міжнародних стандартів і позитивних зарубіжних практик. Порівняння з Республікою Корея дозволяє зробити висновок, що найбільш ефективною є така модель, у якій культурна спадщина розглядається не як пасивний об'єкт охорони, а як стратегічний ресурс держави, чинник суспільної єдності, культурної дипломатії, сталого розвитку та післявоєнного відновлення. Саме в цьому напрямі має розвиватися українська адміністративно-правова політика у сфері охорони культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр> (дата звернення: 03.05.2026).
2. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-ІІІ. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1805-14> (дата звернення: 03.05.2026).
3. Про охорону археологічної спадщини : Закон України від 18.03.2004 № 1626-ІV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1626-15> (дата звернення: 03.05.2026).
4. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.1999 № 1068-ІV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1068-14> (дата звернення: 03.05.2026).
5. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06.1995 № 249/95-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/249/95-вр> (дата звернення: 03.05.2026).
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр> (дата звернення: 03.05.2026).
7. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-ІХ. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2073-20> (дата звернення: 03.05.2026).
8. Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1760. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1760-2001-п> (дата звернення: 03.05.2026).
9. Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 № 1768. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1768-2001-п> (дата звернення: 03.05.2026).
10. Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини : Наказ Міністерства культури України від 11.03.2013 № 158. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0528-13> (дата звернення: 03.05.2026).
11. Framework Act on National Heritage : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=63876&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
12. Cultural Heritage Protection Act : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=33988&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
13. Act on the Safeguarding and Promotion of Intangible Heritage : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=67870&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
14. Act on Protection and Inspection of Buried Cultural Heritage : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=42731&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
15. Act on Preservation and Utilization of Natural Heritage : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=68575&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
16. Special Act on the Maintenance of Historical and Cultural Zones : Act of the Republic of Korea. Korean Law Translation Center / Korea Legislation Research Institute. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=55054&lang=ENG (date of access: 03.05.2026).
17. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage : adopted by the General Conference of UNESCO on 16 November 1972. UNESCO World Heritage Centre. URL: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/> (date of access: 03.05.2026).
18. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage : adopted by the General Conference of UNESCO on 17 October 2003. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/convention> (date of access: 03.05.2026).

19. Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property : adopted by the General Conference of UNESCO on 14 November 1970. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-means-prohibiting-and-preventing-illicit-import-export-and-transfer-ownership-cultural> (date of access: 03.05.2026).
20. Менська О. А. Правове регулювання сфери охорони культурної спадщини в Україні: 22-річний досвід реформування та перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 45–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/7>.
21. Баско А. В. Особливості адміністративно-правового регулювання забезпечення збереження органами місцевого самоврядування культурної спадщини України в умовах війни. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 294–299. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.46>.
22. Казаков Г. І. Політика держави із захисту нематеріальної культурної спадщини. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-04>.
23. Yang J. Korean Cultural Property Protection Law with Regard to Korean Intangible Heritage. *Museum International*. 2004. Vol. 56, Issue 1–2. P. 180–188. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00473.x>.
24. Park J.-E. The Legal Protection of the Intangible Cultural Heritage in the Republic of Korea. The Legal Protection of the Intangible Cultural Heritage: A Comparative Perspective / ed. by P. L. Petrillo. Cham : Springer, 2019. P. 69–83. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-72983-1_5.
25. Doroshenko L. Administrative and Legal Characteristics of the Concept of “Cultural Values” as an Object of State Protection in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 5. P. 24–29. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.5.04>.
26. Малець М. Р. Пам'ятки культурної спадщини як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 436–439. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/107>.
27. Кудерська І. О. Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення охорони нематеріальної культурної спадщини в Україні. *Європейські перспективи*. 2021. № 2. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/EP.2021.2.9>.
28. Hahm H. An Examination of the Developmental Process and Characteristics of the Intangible Cultural Heritage Protection System in Korea. *Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development*. Cham : Springer, 2024. P. 309–327. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-72123-6_17.
29. Болбас О. М. Культурна спадщина як охоронна державно-управлінська категорія: механізми формування страхового фонду. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Т. 31 (70), № 2. С. 50–55. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.2/08>.
30. Kim S. K. Implications for the Improvement of Korea's Cultural Heritage Legislation through the Study of the Federal Cultural Heritage Legislation in Germany. *Chungbuk Law Journal*. 2023. Vol. 34, № 2. P. 1–47. DOI: <https://doi.org/10.34267/cblj.2023.34.2.1>.

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026